

Til Læreren

En historie om seks søstre

– et undervisningsforløb for mellemtrinnet, udarbejdet af Trine May

Louis Jensen – en banebrydende forfatter

Louis Jensen har indplaceret sig som en af Danmarks mest banebrydende børnebogsforfattere. Han har siden sin debut skrevet i mange genreformater: romaner, noveller, billedbøger, digte m.m., og det har sædvanligvis været i den fantastiske genre, han har udfoldet sig. Mest kendt er han måske for sine 'firkantede historier', hvor han nærmest har fremtryllet sin helt egen genre: små nummererede, kvadratiske kortprosattekster, skrevet ind i eventyrformlen, fordelt i bind med hundrede historier i hver. Målet er, at han vil skrive 1001 af sådanne firkantede historier.

Med *En historie om seks søstre* er det biografien, han har taget fat på. Traditionelt er biografier fagbøger, men det er tydeligt, at denne biografi er skrevet af en skønlitterær forfatter: Sproget er til tider yderst poetisk, fortællerstemmen er fremtrædende – her er forfatter og fortæller identisk, og med de mange eksplicite du-henvendelser og retoriske spørgsmål i teksten bliver bogen nærmest en samtale, forfatteren fører med sig selv, sin mor og hendes søstre, som han vil portrættere – og sine læsere.

Billedbogen

Billedbogen har som medie til også større børn vundet indpas de senere år. I den moderne billedbog optræder tekst og billeder med lige vægt i fortællingen: Teksten fortæller noget af historien, billederne noget andet – modsat den ældre billedbog, hvor billederne i højere grad var en eksplicitering af tekstens budskab.

Lilian Brøgger har markeret sig som en af vores allerbedste illustratører af moderne, kompleks børnelitteratur, og hendes illustrationer er lige så eksperimenterende som de tekster, hun illustrerer. Som eksempler kan nævnes *De skæve smil*

(Oscar K), *Pigen der fik rigtig mange søskende* (Kim Fupz Aakeson) – og ikke mindst Louis Jensens *Hundrede Historier*-serie. Til *En historie om seks søstre* er hun gået sammen med grafiker Maria Lundén, og sammen har de stået for den smukke billedside.

Bogen er et multimodalt værk, idet det foruden Louis Jensens ord også består af en række dokumentariske indslag i form af gamle fotografier, en soldaterbog, vidnesbyrd osv., alt sammen kombineret i en slags collager med Lilian Brøggers og Maria Lundéns moderne billeder.

Læsning på mellemtrinnet

Når elever befinder sig på mellemtrinnet (3.-6. klasse), er læsekoden knækket for de fleste elevers vedkommende. Det er dog vigtigt gennem hele skoleforløbet at konsolidere selve denne læsefærdighed (den tekniske side af læsningen) ved at læse meget, så eleverne udvikler sig til at blive hurtige og sikre afkodere. Denne læsetræning bør ske i individuelle bøger, der matcher den enkelte elevs læsetekniske niveau, og der bør læsetrænes hver eneste dag i skolen – og derhjemme.

Litteraturundervisning er noget helt andet. Her er målet ikke, at eleverne skal blive hurtige og sikre afkodere – her er det målet, at de øger deres fiktionskompetence og lærer at håndtere forskellige læseforståelsesstrategier, og det sker kun gennem systematisk og fokuseret undervisning. Det er til denne del af danskundervisningen, forløbet til *En historie om seks søstre* er tænkt. For at læseteknik ikke skal bremse for elevernes oplevelse af bogen, kan den med fordel læses op, mens klassen følger med i tekst og billeder. Naturligvis vil det være bedst, hvis hver elev har et eksemplar af bogen. Den kan måske lånes på det lokale Center for Undervisningsmidler/Pædagogisk Central.

Forløbets litteraturpædagogiske grundlag indplacerer sig i krydsfeltet mellem klassisk analyse og den mere åbne, modtagerorienterede tilgang til litteraturundervisningen. Det vil sige, at vigtige analytiske termer som *fortæller*, *genrer*, *litterære virkemidler*, *personfremstilling* osv. indgår – men via mere eller mindre åbne spørgsmål, som lægger op til refleksion og giver plads til individuelle udlægninger, snarere end én *mesterfortolkning*.

Forløbet inddrager både læseforståelsesstrategier, som de er beskrevet i *Fælles Mål*:

- * hukommelsesstrategier – fx ved opgaver om at skrive stikord, genfortælle osv.
- * organiseringsstrategier – fx ved opgaver, der giver overblik over teksten, som personkort, miljøkort, tidslinje, stamtræ osv.
- * elaboreringsstrategier – fx ved opgaver, hvor der perspektiveres til elevernes egen verden
- * overvågningsstrategier – fx ved opgaver om ordkendskab, hvor eleverne løbende skal forholde sig til deres egen læsning og deres forståelse af egen læsning

og har samtidig fokus på, at eleverne skal øge deres fiktionskompetence.

At læse et hovedværk

I danskundervisningens læsetræning læser eleverne masser af individuelt valgte hele bøger (gerne romaner), mens det ofte er kortere tekster som noveller, eventyr eller romanuddrag, der er i fokus i litteraturundervisningen. Indimellem er det dog godt at fordybe sig i et hovedværk – en fælles bog, hele klassen læser sammen og arbejder med. Et sådant arbejde strækker sig naturligvis over længere tid, og man må overveje, hvorledes arbejdet kan struktureres. Et hovedværksforløb kan organiseres på flere forskellige måder. I dette forløb er det struktureret således, at der foretages *analytiske nedslag* frem for spørgsmål efter hvert enkelt kapitel.

Undervisningsforløbet er tilrettelagt således, at det falder i tre faser:

Før du læser

- * den biografiske genre introduceres
- * fakta/fiktion/crossover-genrerne introduceres
- * at orientere sig i en bog – bruge omslaget (illustrationer, bagsidetekst osv.) til at kunne forudsige bogens genre, indhold, udtryk osv. Det er vigtigt, at børn lærer at orientere sig i en bog og bruge bogens *paratekster* som støtte, fx at orientere sig i en indholdsfortegnelse og at overveje, hvad man får ud af at læse en bagsidetekst. Eleverne vil senere kunne bruge dette, når de leder efter bøger fx på skolebiblioteket.

Som förläsningssamtale bør man også komme ind på, at der er noget, der er ens ved biografier: De er ofte skrevet i datid, de er ofte skrevet i kronologisk orden, de er ofte tidsbilleder/tidsdokumenter om en svunden tid.

Mens du læser

Den største del af arbejdet med bogen foregår undervejs, mens bogen bliver læst. Der foretages som nævnt *analytiske nedslag* løbende i processen efter udvalgte kapitler. I dette arbejde kredses om en række for værket relevante analytiske fokuspunkter.

Analytiske fokuspunkter:

Fortællerstemmen, personfremstillingen, miljøskildringen, genren (et crossover mellem fakta og fiktion), sproget (virkemidler), multimodalitet, intertekstualitet, billedsiden, symbolsprog i tekst og billeder, komposition. Se nedenstående oversigt over opgavefokus, og hvordan det er struktureret/organiseret.

Efter du har læst bogen

Efter at hele bogen er læst, samles trådene, og vi trækker linjer op om bogens personer, deres barndom og deres forhold til hinanden. Også fortælleren karakteriseres. Her kommer vi endvidere ind på bogens komposition, og afslutningsvis perspektiveres der til elevernes egen verden.

Der veksles gennem hele forløbet mellem klasesamtaler, pararbejde (både mundtlige og skriftlige opgaver) og individuelle skriveøvelser. Det er altid godt at drøfte sine tanker om teksten med andre, inden en individuel opgave skal løses. Ud for henholdsvis klasesamtaler, pararbejde og skriveøvelser optræder disse ikoner:

Gennem hele forløbet er der løbende 'ordbokse' med ord, der bør arbejdes med, og herudover opfordres eleverne til at være opmærksomme på, om de støder på andre ord, de ikke forstår (overvågningsstrategi).

Opgavefokus:

Metode/organisering:

Kapitel 1:

Tiden
Fortælleren
Genfortælling
Personfremstilling

Klasesamtale
Klasesamtale
Makkerpar (hukommelsesstrategi)
Individuelt arbejde med personkort
(organiseringstrategi)

Kapitel 2:

Beskrivelse/tankestrøm
Multimodalitet
Symboler i billeder

Individuel skriveopgave (elaboreringsstrategi)
Klasesamtale
Klasesamtale

Kapitel 3-4:

Miljø/tidsmarkører

Individuelt arbejde med miljøkort
(organiseringstrategi)

Fortælleren

- * retoriske spørgsmål
- * direkte henvendelser
- * fortællerkommentarer

Understregning

Kapitel 5-7:

At læse mellem linjerne
Symboler i billeder
Fakta/fiktion
Litterære virkemidler
* besjæling
* at skrive med sanserne
* sammenligning
* selvopfundne ord/gentagelser

Klasesamtale (elaboreringsstrategi)
Klasesamtale, billedskabende opgave
Klasesamtale
Klasesamtale, makkerpar

Talemåder
Meddigtning

Klasesamtale
Skriftlig opgave (elaboreringsstrategi)

Kapitel 8-12:

Virkemidler
Genfortælling
Ordforklaring
Billeder

Klassesamtale
Makkerpar (hukommelsesstrategi)
Klassesamtale, skriveøvelse
Klassesamtale

Kapitel 13-15:

Miljø/tidsmarkører
Ordforklaring
Virkemidler

Miljøkort (organiseringstrategi)
Makkerpar (overvågningsstrategi)
Makkerpar

Kapitel 16-17:

Personfremstilling
Genfortælling
Talemåder
Intertekstualitet
Dialog

Personkort (organiseringstrategi)
Makkerpar (hukommelsesstrategi)
Klassesamtale
Klassesamtale
Skriftlig opgave

Kapitel 18-19:

Stikordsnotat

Hukommelses- og elaboreringsstrategi

Kapitel 20-23:

Ordkendskab
Fiktion og ikke-fiktion

Overvågningsstrategi
Tokolonnenotat (organiseringstrategi)

Kapitel 24-26:

Sammenligning med dengang og nu
Kunstnerisk sprog

Venn-diagram (elaborerings- og organiseringstrategi)
Oplæsning – kommentar

Efter endt læsning:

Fortælleren/forfatteren
Komposition
Stamtræ
Afsluttende samtale

Klassesamtale
Klassesamtale/pararbejde (organiseringstrategi)
Individuelt arbejde (organiseringstrategi)
Klassesamtale (overvågningsstrategi)

Trine May, 2011